

DUMITRU RADU POPESCU

Arca lui Noe (II)

Mormîntul lui A. Mirea

A. Mirea este un poet bicefal, sigur nenăscut dintr-o mamă și un tată, ci ivit ca un arc voltaic din capetele a doi bărbați, amîndoi poeți, Iosif și Anghel. Deși n-a trăit decît pînă la vîrsta cînd ar fi putut termina prima clasă primară, el e autorul unei opere vaste — poezie, proză, teatru, publicistică etc. — și e chiar beneficiar al unui premiu academic, adică al Academiei. Să încalci totuși atîtea reguli și să rămîi întreg pînă la bătrînețe, e ușor imposibil, căci orice încălcare a legii de către om se pedepsește pînă la urmă cu moartea. Mirea nu era un om, era... doi oameni, adică nimic, din clipa cînd cei doi nu mai vorbeau aceeași limbă, sau pur și simplu se puneau pe... răposare. El era dependent de ei, ca un erou literar; și ei erau dependenți de el, el fiind produsul minții lor. Cine umblă cu lingura și cîntarul să măsoare care dintre cei doi poeți este mai mult întruchipat în indestructibilul bicefal, se înșală. Unul nu se mai poate rupe în părți (căci se strică, și stricat nu mai este ce este etc.). În această ecuație a noastră, parcă altceva ar putea să scîrșite: nu legat de *talentul* lui A. Mirea, ci de... viața sa personală. Să lăsăm deci mai la o parte scrisul său, profesiunea sa de credință (despre rostul poeziei, despre social etc., prietenie, iubire etc.), și să ne amestecăm în... laboratorul său sufletesc. O regulă, simplă, ne spune: dacă Iosif era îndrăgostit de Natalia Negru (cu care s-a și căsătorit), era normal ca și A. Mirea s-o iubească pe soția lui Iosif; și de-i așa, era normal s-o iubească și Anghel pe soția lui Iosif, căci și Anghel era nici mai mult nici mai puțin decît o „jumătate“ din Mirea! Lucru ce s-a dovedit a fi în realitate exact: Anghel s-a îndrăgostit pînă peste măsură de Natalia și s-a căsătorit ulterior cu ea. Dar se pare că natura (dacă nu chiar și societatea) are legile ei și cine le sfidează se pedepsește cu moartea. Dacă „natura“ nu vă spune nimic, urcați ștacheta, spre Olimp, și veți găsi cheia fatală în mina vreunul nemuritor... Ca să n-o mai lungim, vom spune ce se știe foarte bine, dealtfel: Iosif va muri, și peste un an și jumătate se va stinge și Anghel — dragostea Nataliei le-a fost fatală...

N-● să găsim în versurile ei, în talentul ei literar explicația acestei tragedii (sau explicația acestui fapt divers) din primul deceniu al secolului douăzeci. Trebuie neapărat căutată o altă explicație! Totuși, să n-o găsim pe Natalia Negru neapărat... singura vinovată!... Nici Natalia Negru în *Helianta* n-a găsit o explicație prea clară — și-ar fi fost aproape imposibil s-o afle! Dar iată și felul ei de a scrie... și de a-și înțelege ecuația în care a intrat:

„Precum în nopți născură astre
Și cum nasc doruri din dezastre,
În inima unei femei,
Ați răsărit... din viscol și din troiene
În pustiițele poeme...
Voi albi și gingași ghiociei“.

Iosif și Anghel erau va să zică niște ghiociei? Probabil. Natalia Negru, ocupîndu-se în unele scrieri de... istoria femeii în lungul secolelor, nu le-a uitat pe cumplitele și fermecătoarele zeițe, nici pre amazoane, cele ce-și ardeau sînul drept, ca să poată mînuși mai ușor arcul, cele cu „brațul încordat spre omor“, concomitent tulburate de „fiorul tremurător al dragostei“ etc. N-a scăpat-o din vedere nici pe Safo, poeta născută în Grecia cu vreo șase sute de ani înaintea lui Cristos, cea care, privindu-și, pentru ultima oară, desigur cu un sentiment foarte ciudat, lira în care trezise toate sentimentele și ritmurile bătailor inimii, a izbit-o furioasă de-o

stîncă — și s-a aruncat nebună în valurile mării, cumplit de cătrănită că lumea (nu un singur ins!) n-a înțeles-o și n-a prețuit-o... Cu cine se vedea Natalia Negru deopotrivă?... Se pare că, văzînd în femeia viitorului pe preafrumoasa fără cap de la Luvru, și-a văzut cu întristare destinul, și recunoscîndu-l, parcă s-a mai dezrobit...

Dar poate că secretul adevărat al morții unui clasic de opt ani, A. Mirea, n-o să-l aflăm niciodată. Biografia sa rămîne însă extrem de tentantă! Cineva ar trebui s-o scrie, și cred c-ar avea un succes răsunător! Primul capitol ar fi chiar foarte simplu „Un geniu... la vîrsta de un an... sau la vîrsta de o zi... etc.“ Un poet care a murit și care n-are mormînt. Un poet, un profet, un traducător, un dramaturg, un deschizător de drumuri, un Moise născut și pierit în primul deceniu al secolului douăzeci... Să revenim nițel la... triumphiul pe care l-a „adus la maturitate“ (Natalia... pregătea dulceața, cafeaua, de!) Anghel? Sadoveanu remarcă talentul literar al lui D. Anghel (întrebîndu-l pe Iosif) : „Cine este acest poet... ale cărui două poezii prea mult mi-au plăcut pentru ca să cred că am de-a face cu un începător?“... Dacă în *Tannhäuser* (tradus de Iosif), eroul principal e cîntărețul „iubirii inferioare“, a simțurilor, să fie Anghel cel care (nu în scris, mă rog!) a prețuit pînă peste legile prieteniei iubirea năbădăioasă și nebună a simțurilor, iar Iosif să fie... cu „iubirea superioară“, spirituală?... Întrebări. Presupuneri. Mărturiile sînt mai sigure: Iosif, către Sadoveanu: „Am avut cu Anghel o explicație pe care o regret, dar n-am provocat-o eu“. Mai sigure, mai închise!

Mai elocventă mi se pare aplecarea Nataliei Negru spre încercarea (tîrzie) de înțelegere a deșertăciunii deșertăciunilor: „toate sînt deșarte... ce folos are omul de toată truda sa sub soare?... Făcutu-mi-am lucruri mari... și n-am oprit inima mea de la nicio mulțumire (s.n.) dar toate erau deșarte...“

Oare? ne întrebăm. Chiar? Orice iubire, orice moarte, să fie deșarte?... Orice e mai presus de obișnuit și e pedepsit cu moarte, să fie deșertăciune, ca și orice e mai prejos de prejos? Timpul săucidă la fel, cu uitarea sa, cu semeția sa, și înălțimile și mulțumirile inimii, și înjosimile?... De-ar fi așa, n-am mai scrie nici noi (nici alții!) aceste rînduri simple despre un fapt divers (sau despre o tragedie?) ce s-a petrecut în primul deceniu al secolului douăzeci. Și nici n-am mai extrage din scripte ce-a zis bunăoară Natalia Negru despre Moise, cel cărui, deși ajuns la vîrsta de 120 de ani, ochiul încă nu i se întunecase și puterea nu-l trecuse... cînd Iehova i-a poruncit să se sule pe muntele Nebo ca să moară.

„Să mori, și să te adaugi la poporul tău“.

Natalia Negru notează: „Și el muri și nimeni, pînă astăzi, nu-i știe, într-adevăr, mormîntul“.

Dar muri și A. Mirea, poetul bicefal: cine l-a poruncit? Iehova, sau mai degrabă nebunul și drăgălașul și nepăsătorul copil zis Eros?

Da, muri A. Mirea, opera sa se adaugă poporului său, și nimeni, pînă astăzi, nu-i știe mormîntul...

vineri, 8 iulie 1983

(Continuare de la p. 43)

ce se poate imagina ca formă, dimensiune, gen de reprezentare, a fost deja inventat teatru de stradă cu figuri uriașe care domină mulțimea (Peter Schumann-compania „Bread and Puppet“, S.U.A.), teatru de cameră cu păpuși cît un deget (Antoine) sau puțin mai mari (soții Boerwinkel Figuren Triangel, Olanda), teatru de cabaret (Albert Roser Gustaf und Sein Ensemble-R.F.G.), de repertoriu (Josef Krofta și compania DRAK-Cehoslovacia), teatru cu păpuși la vedere, cu obiecte utilitare sau jucării animate, teatru care își caută vigoarea inspirației din formele tradiționale (Mamulengo So Riso, Brazilia) sau care le reconstituie și le perpetuează (Jose Geal Toones, Belgia) etc. Am citat pe cei mai

cunoscuți artiști ai teatrului de păpuși. Alături acestora numele lui Erik Bass și Bruce Schwarz (S.U.A.) și al companiei Daru (Franța), creatori ai unor modalități spectaculare foarte personale, într-un anume sens irepetabil. Ei sînt păpușari-poeti. Remarcă că în lumea întregă orientarea este către publicul adult. De asemenea, trupele încep să devină conștiente că regia este un element esențial pentru spectacol și manifestă preocuparea de a se profesionaliza din acest punct de vedere. Un fenomen nou și important detectabil la noi este interesul față de această artă al unor regi-zori cum sînt Cătălina Buzoianu, Silviu Purcărele, Victor Ioan Frunză, Cristian Pepino.